

**Фразеологічні одиниці сучасної англійської мови
на позначення процесів пам'яті***Роботу виконано на кафедрі практики
англійської мови ВНУ ім. Лесі Українки*

Здійснено спробу виявити й систематизувати англійські фразеологічні одиниці, що позначають процеси пам'яті.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, семантична група, сема, процеси пам'яті.

Коляда Э. К. Фразеологические единицы современного английского языка, обозначающие процессы памяти. Данная статья – попытка выявить и систематизировать английские фразеологические единицы, обозначающие процессы памяти.

Ключевые слова: фразеологическая единица, семантическая группа, сема, процессы памяти.

Koliada E. K. Phraseological Units Denoting Memory Processes in Modern English. In this article the attempt to reveal and classify English phraseological units denoting memory processes has been made.

Key words: phraseological unit, semantic group, seme, memory processes.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний етап розвитку мовознавства характеризується спрямованістю лінгвістичних досліджень на поглиблене вивчення особливостей та функціонування фразеологізмів [5; 6]. Подібно до слів фразеологізми виконують номінативну функцію – позначають предмети, ознаки, дії навколишньої дійсності [2, 173].

Фразеологічні одиниці (далі – ФО) сучасної англійської мови досить численні. Вони характеризуються великою різноманітністю і щодо своєї морфологічної структури, і щодо семантики, і щодо сфер та джерел формування. Але, незважаючи на цю різноманітність, потрібно відзначити той факт, що значна частина ФО поєднана однією спільною рисою, а саме їхньою орієнтованістю на людину або, іншими словами, їхнім антропоцентризмом. Оскільки ми трактуємо фразеологію в широкому розумінні цього слова [3, 148], то відносимо до фразеологізмів прислів'я, приказки й відтворювані в готовому вигляді одиниці (приповідки, афоризми, порівняння), відповідні багатьом критеріям фразеологізмів – відтворюються в готовому вигляді, мають постійну граматичну структуру та компонентний склад, є образними.

Об'єктом нашого дослідження обрано ФО на позначення процесів пам'яті. Ця стаття має **на меті** спробу виявити й систематизувати корпус цих англійських ФО.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Психологи розрізняють такі головні процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення та забування. Запам'ятовування – процес пам'яті, за допомогою якого відбувається введення нової інформації (образів сприймання, уявлень, думок, переживань) у пам'ять і закріплення в ній шляхом пов'язування нового з набутих раніше [4, 135]. Цей процес починається в короткотривалій пам'яті і завершується в довготривалій. Через запам'ятовування відбувається нагромадження і закріплення нових знань, які збагачують досвід людини.

Збереження – процес пам'яті, який забезпечує тривале утримання інформації в головному мозку людини [4, 139]. Збереження означає наявність інформації в довготривалій пам'яті. Рівень повноти і міцності збереження закріпленого матеріалу визначають за результатами його відтворення, впізнавання і повторного заучування.

Відтворення – процес пам'яті, внаслідок якого актуалізується раніше закріплений зміст (образів, думок, уявлень, почуттів) переведенням його з довгочасної пам'яті в оперативну [4, 61]. Воно є показником міцності запам'ятовування й водночас наслідком цього процесу. Засадою для відтворення є активізація раніше утворених тимчасових нервових зв'язків у корі великих півкуль головного мозку [1, 315].

Усе, що людина запам'ятовує, з часом поступово забувається. Забування – процес пам'яті, зворотний до запам'ятовування [1, 317]. Забування виявляється в тому, що втрачається чіткість запам'ятованого, зменшується його обсяг, виникають помилки у відтворенні, воно стає неможливим і, нарешті, унеможлиблюється впізнання. Основою забування є гальмування тимчасових нервових зв'язків у корі головного мозку

ФО на позначення процесів пам'яті ми згрупували в декілька семантичних груп. Розглянемо приклади ФО, які належать до цих груп, детальніше.

1. Семантична група “Запам'ятовування”:

commit sth to memory – to learn something, especially something long, so that you remember every word or every detail of it: *I read the letter over and over, and soon committed it to memory* [8, 746];

learn sth by rote – to learn something by repeating it without having to understand it, especially in a class: *Children used to learn things like grammar by rote* [8, 746];

learn sth by heart – to learn something such as a poem or a passage from a book, so that you can remember it exactly and do not have to read it when you want to say it: *I had learnt the verse by heart, and said it beautifully* [8, 746].

У семантичній структурі зазначених вище ФО наявні такі семи: 1) “засвоєння матеріалу” – “*to learn something*”; 2) “обсяг матеріалу, який потрібно запам'ятати” – “*something long*”, “*a poem or a passage from a book*”, 3) “спосіб запам'ятовування” – “*by repeating it*” (повторюючи матеріал, можна необмежено збільшувати час його перебування в короткотривалій пам'яті); 4) “результат процесу запам'ятовування” – “*so that you remember every word or every detail of it*”, “*so that you can remember it exactly and do not have to read it when you want to say it*”; 5) “рівень розуміння матеріалу, який запам'ятовується” – “*without having to understand it*” (закріплення матеріалу в пам'яті людини без розуміння його смислових зв'язків і логіки побудови, тобто механічне запам'ятовування, яке призводить до формального засвоєння знань); 6) “вид діяльності” – “*in a class*” (учбова).

2. Семантична група “Збереження”:

bear sth in mind – to remember to consider something when you are thinking about or doing sth else: *Bearing in mind that it's Christmas, how much do you think the flight will cost?* [9, 105];

enshrine someone in one's heart / enshrine someone's memory in one's heart –

to keep the memory of someone in a special place in one's heart or mind: *Bob enshrined Jill's memory in his heart* [12];

freeze someone or something in one's memory – to preserve the image of someone or something in one's memory: *I tried to freeze her in my memory so I would have her with me always* [12].

Виокремлені ФО мають такі семи: 1) “зберігання в пам'яті” – “*to remember*”, “*to keep in a special place in one's heart or mind*”, “*to preserve in one's memory*”; 2) “інформація, яку потрібно запам'ятати” – “*to consider something*”, “*the memory of someone*”, “*the image of someone or something*”; 3) “проміжок часу, коли відтворюється закріплена в пам'яті інформація” – “*when you are thinking about or doing sth else*”.

3. Семантична група “Відтворення”:

jog sb's memory – to make someone remember something [9, 771]: “*You don't remember who was with us that day? Here's a photograph to jog your memory*” [7];

refresh your/sb's memory – to remind yourself/sb of sth, especially with the help of sth that can be seen or heard: *He had to refresh his memory by looking at his notes* [10, 1271];

take sb/go down memory lane / take a trip down memory lane – to (make sb) remember pleasant things that happened a long time ago: *Reading those letters took me down memory lane* [11, 233].

Ці ФО мають сему “каузація пригадування” – “*to make remember*”, “*to remind*”, сему “суб'єкт, що відтворює матеріал” – “*someone*”, “*yourself/sb*”, сему “матеріал, який потрібно відтворити” – “*something*”, “*pleasant things that happened a long time ago*” і сему “використання опори відтворення” – “*with the help of sth that can be seen or heard*”.

Потреба в пригадуванні виникає тоді, коли в певний момент не вдається пригадати те, що слід. У цій ситуації людина докладає певних зусиль, щоб подолати об'єктивні та суб'єктивні труднощі, пов'язані з неможливістю згадати, напружує волю, вдається до пошуку шляхів активізації попередніх вражень, до різних мнемонічних дій. Наприклад: **be on the tip of your tongue** (if a name is on the tip of your tongue, you usually know it but have difficulty remembering it at that moment: *That place we visited in Paris, what's it called? It's on the tip of my tongue. Oh yes – La Geode* [8, 519]).

ФО **ring a bell** (if something **rings a bell**, it sounds familiar, but you don't remember the exact details [7]) позначає таку форму відтворення як неповне впізнання, якому притаманна невизначеність, труднощі співвіднесення об'єкта, який сприймаємо, з тим, що вже відомий нам із попереднього досвіду. Наприклад: *"John Bentley? The name rings a bell but I don't remember him"* [7].

4. Семантична група "Забування":

go in one ear and out the other (if a piece of information, details etc **go in one ear and out the other** you forget them very quickly because you are not interested or listening properly: *I find physics so boring. It just goes in one ear and out the other*) [8, 519];

lose your train of thought (if you forget what you were saying, for example after a disturbance or interruption, you **lose your train of thought**: *"Where was I? I'm afraid I've lost my train of thought!"*) [7];

put sth out of your mind – to make yourself stop thinking about something bad that has happened to you so that you can think clearly about what you are doing at the moment: *It's best to put the whole thing out of your mind. The marriage would never have worked* [8, 519];

put sth behind you – to forget something sad or unpleasant that happened in the past so that you can continue with your life and try to be happy: *The team have put last week's disappointment behind them and are looking forward to next week's game* [8, 519].

Для ФО цієї семантичної групи характерні такі семи: 1) "забування" – "to forget"; 2) "каузація забування" – "to make stop thinking"; 3) "суб'єкт, що забуває матеріал" – "you", "yourself"; 4) "матеріал, який забувається" – "a piece of information, details", "what you were saying", "something bad that has happened to you", "something sad or unpleasant that happened in the past"; 5) причина забування – "because you are not interested or listening properly", 6) "проміжок часу, коли має місце забування" – "very quickly", "after a disturbance or interruption"; 5) наслідок процесу забування – "so that you can think clearly about what you are doing at the moment", "so that you can continue with your life and try to be happy".

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, розрізняють такі головні процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення та забування. ФО на позначення процесів пам'яті, що ми виділили, входять до складу чотирьох семантичних груп, які конкретизують зазначені процеси шляхом експлікації їхніх додаткових характеристик. Проведене дослідження не вичерпує порушеної проблематики й окреслює низку перспектив щодо подальших розвідок, котрі вбачаємо в залученні ширшої бази джерельних матеріалів, що допоможе точніше систематизувати й описати структурно-семантичні особливості цих ФО.

Література

1. Варій М. Й. Загальна психологія : підруч. [для студ. психол. і педагог. спец.] / М. Й. Варій. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Центр учеб. л-ры. – 2007. – 968 с.
2. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 288 с.
3. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підруч. [для студ. філол. спец. ВНЗ] / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 1999. – 288 с.
4. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О. М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
5. Троцюк А. М. Структурно-семантичні особливості дієслівних фразеологічних одиниць із соматичним компонентом "hand" / А. М. Троцюк // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. – 2010. – Вип. 9. – С. 396–399.
6. Черняк О. П. Фразеологічні засоби на позначення осуду в сучасній англійській мові / О. П. Черняк // Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур : матеріали VI міжвуз. конф. молодих учених (Донецьк, 28–29 січня 2008 р.). – Т. 2. / відп. ред. В. Д. Каліущенко. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – С. 126–129.
7. English idioms relating to MEMORY – REMEMBERING [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.learn-english-today.com/idioms/idiom-categories/memory.htm>
8. Language Activator. The Word's First Production Dictionary. – Harlow : Longman Group UK Ltd., 1996. – 1587 p.
9. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. – London : Macmillan Publishers Ltd., 2002. – 1692 p.
10. Oxford Advanced Learners Dictionary. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 1780 p.
11. Oxford Idioms Dictionary for Learners of English. – Oxford: Oxford University Press, 2003. – 465 p.
12. The Free Dictionary. Thesaurus and Encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://idioms.thefreedictionary.com/memory>

Статтю подано до редколегії
31.03.2011 р.